



NAGY T. Katalin

A pillan szorító valósága

Gulyás Andrea Katalin alkotásai

Ismert, valóságos tárgyak ismeretlen, nem valóságos szituációkban találják magukat Gulyás Andrea Katalin festményein és installációiban. „Kizökkent az idő”¹ — mondhatnánk Hamlettel, vagy még találóbb, ha a legújabb Hamlet-fordításban idézzük e mondatot: „A világ szétesett”². Talán még nem esett szét, de elkezdett szétesésni. Hol megfontoltan, hol kétségbeesetten keressük a fogódzókat, megkapaszkodnánk abban, ami még biztosan az, ami. Mert a legtöbb dolog már nem az — tiszta átverés a világ. A fake news, az álhírek, a hamis ajánlások, reklámok minden területen eluralkodtak, a művész a saját eszközeivel keresi azt a bizonyos fonalat, amely segíthet megtalálni a kivezető utat ebből az álságos világból.

Gulyás egy-egy visszatérő motívuma; a ház, az asztal, a labda vagy a pillanatszorító — önmaga deriváltja, jelképe, tulajdonságainak összegzése. A ház nem *egy* ház, hanem *a* ház, és az asztal is az asztalság netovábbja, de mindig történik velük valami szokatlan, ami a képzetünket, a képzeletünket és a tárggyal kapcsolatos tapasztalatainkat összezavarja. A megfestett szerszám vagy a labda hol valószerűtlen lebeg a kékes-szürkés homogén térben, hol tárgyasul, négydimenziós formát öltve. Ki tudja, mi volt előbb — a szobor vagy a kép? Folyamatos a párbeszéd a dolog és az ikonja között. Ez a konceptuális hídverés biztosítja az átjárást a különböző műfajok között. Ezeket a művészi átjárókat tekinthetjük filozofikus felvetéseknek, melyek a festészet mibenlétére, az ábrázolás miéértjére is rákérdoznek. A művek közötti interakciókban a pillanatszorító misztikus kapcsolatba lép a megfestett pillanatszorítóval, a ház-ikon a ház-szoborral, a festett asztal a homokasztal-installációval. Az ember nincs jelen, de minden az ő keze nyomát viseli magán. A festmények a hiperrealizmus eszköztárát használják, az installációk vagy mérnöki precizitással készültek, vagy választott tárgyaikat ready made-ként építik be a kompozíciókba.

A festményeken a lebegés a tárgylét alapállapota, mintha a dolgok nem a Földön járnának, azaz állnának. A valóság számos kellékétől: a gravitációtól, a térbeliségtől Gulyás megfosztja motívumait, abszurd játékba vonva őket. Az asztalláb átlátszó, pedig nem látszhat át, a házak, melyek életünk biztonságot adó hajlékai, homokból formált, rövid életű építmények. Az illékony pillanat legerősebb és legmeghökkenőbb szimbólumai azonban a pillanatszorítók. Hol egymásba kapaszkodva úsznak a semmi-ben, hol abszurd feladatokat látnak el; például egy felfújgumi-kesztyűt szorongatnak, máskor egy égő gyertyából igyekeznek kiszorítani a szuszt.

Az asztalos gyorszorító a magyar nyelvben gyönyörű, metaforikus kifejezést kapott; pillanatszorító. Azt hiszem, nincs még egy nyelv, melyben e szerszám neve az idő fogalmával kapcsolódik össze. A pillanatszorító a művész világában a pillanat szorító valóságára figyelmeztet. A művek mögött vagy rejtőzködve, vagy kimondva, mindig ott munkál a kifejezések, a szavak szimbolikus ereje, újabb jelentéssréteggel gazdagítva az alkotásokat. Egyes alkotások címei (*Megszorító intézkedések*; *Jön a NAV*) konkrét utalást is tesznek mindennapjaink keserű valóságára. A *Jön a*

NAV című festmény verbális megközelítésekor a néző számára feltárul a nyelvi játék. A képen szétszórt házábrákat látunk, melyeket alulról lángnyelvek löknek felfelé. Kézenfekvő, hogy eszünkbe jusson az „ég a ház a feje fölött” szólásunk, vagy rövidebb formájában is szoktuk mondani a bajban lévő emberről, hogy „ég a háza”. Hogy a kifejezés vezetett-e a képi megformáláshoz vagy fordítva, nem tudjuk. A magyar nyelv különösen gazdag metaforikus megfogalmazásokban, melyek sokszor öntudatlanul jutnak érvényre gondolkozásunkban. Gulyás gyermeki természetességgel használja és kihasználja a képi és a verbális narratívákat. A művész egyszerre játszik a képpel és a szóval, egyikből fordul át a másikba. A tényérok önmagukból kivetkezve, repülő csészealjakká válnak, a bőrlabda kígyóként viselkedik, s levedlett bőre alól a gyermekkor pöttyös gumilabdája kandikál ki, a pillanatszorítókat pedig meglehetősen agresszív robotlányekre hajaznak.

A művész új perspektívába állítja a dolgokat, jelképpé alakítja a jól ismert tárgyakat, abszurd, sokszor játékos szituációkba helyezi őket, ironikus felhangokat is megpendítve. Nemcsak átvitt értelemben *elemez*, hanem ténylegesen elemekre bontja szét, például az asztalt és a széket. De vajon a részekből megértjük-e az egészet, az analízis, vagy éppen egy röntgenkép (*Cukorfalat*; *Minden rendben van*) segít-e a megértésben. Hol van a dolgok lényege, az igazi valója, a megmásíthatatlan igazság valósága? Egy másik műve még inkább felzaklatja a nézőt: a képcím nyugtatgat, *Minden rendben van* — közben a képen semmi sincs rendben, négy tányér hever a földön egy asztal alatt. Antagonisztikus ellentét van a kép és a képcím között. Ez az összeférhetlenség oda vezet, hogy a kép megkérdőjelezi a képcím igazságtartalmát, a képcím megkérdőjelezi a kép igazságát.

Gulyás a magritte-i *Ez nem pipa* gondolatot szövi tovább, de míg a francia szürrealista legfőbb célja az volt, hogy szétválassza a fogalmi és a képi gondolkodást, addig a magyar művész lehetőséget lát a kettő összebékítésére és egymásba kapcsolására.

A kérdés továbbra is az, vajon szétesik-e a világ. Gulyás válasszként elnéző mosollyal analizál, filozofál, képzettársít, mert ő tudja, hogy ez csak egy *Ármeneti időszak*, és úgyis *Jönnek a téli gondok*.

¹ „The time is out of joint” — „Kizökkent az idő” — Arany János fordításában (William Shakespeare: Hamlet, dán királyfi, I. felvonás, V. szín) <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/ShakespeareMagyar-william-shakespeare-osszes-muvei-1/tragoediak-4/hamlet-dan-kiralyfi-1524/>

² „The time is out of joint” — „A világ szétesett” — Nádasdy Ádám fordításában (Magvető Kiadó, 2019).